

Ο καθηγητής

ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Αυτοβιογραφία ενός επιχειρηματία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ

Συγγραφέας: Στρατής Ανδρεάδης
Διόρθωση: Αλεξάνδρα Σφυρή
Επίμετρο: Άγγελος Δρουγούτης

© 2022, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Γεώργιος Ανδρεάδης,
Αλέξανδρος Σ. Ανδρεάδης, Ρόσμαρι Π. Ανδρεάδη, Παύλος Ανδρεάδης,
Νικόλαος Ανδρεάδης, Αλέξανδρος Ανδρεάδης

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2022

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής
τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-484-778-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	7
Κεφάλαιο 1ο Η πατρίδα μου η Χίος	9
Κεφάλαιο 2ο Οι πρόγονοί μου.....	20
Κεφάλαιο 3ο Τα παιδικά μου χρόνια.....	31
Κεφάλαιο 4ο Χρόνια μαθητείας και χρέους.....	55
Κεφάλαιο 5ο Ο άλλος κόσμος.....	76
Κεφάλαιο 6ο Φώτα και σκιές.....	92
Κεφάλαιο 7ο Το έθνος και οι άνθρωποι.....	104
Κεφάλαιο 8ο Αγώνες ανάμεσα στο σκοτάδι.....	127
Κεφάλαιο 9ο Τα όνειρα και η πραγματικότητα.....	142
Κεφάλαιο 10ο Οι πρώτες μου πραγματεύσεις.....	155
Κεφάλαιο 11ο Το κρίσιμο άλμα.....	169
Κεφάλαιο 12ο Μια νέα οικογένειά μου συγκροτείται.....	183
Κεφάλαιο 13ο Οι δυσκολίες ενός έργου.....	201
Κεφάλαιο 14ο Ένας αστερισμός σχηματίζεται.....	215
Κεφάλαιο 15ο Κυπριακό ιντερμέδιο.....	237
Κεφάλαιο 16ο Οι δύσκολες ώρες.....	244
Κεφάλαιο 17ο Το γκρέμισμα ενός κόσμου.....	255
Επίμετρο.....	274
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	330
Χρονολόγιο εταιρειών του Ομίλου Ανδρεάδη.....	334

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τώρα που, περνώντας τα χρόνια, το ανεξιχνίαστο μέλλον έχει γίνει για μένα συγκεκριμένο και στέρεο παρελθόν, απεφάσισα να εξιστορήσω στο βιβλίο αυτό τον βίο μου ολόκληρο, έτσι όπως τον αισθάνομαι να υψώνεται ακέραιος μέσα στη μνήμη μου.

Τρεις είναι οι λόγοι που με ώθησαν στην πράξη αυτή της αναπόλησεως και της νοσταλγίας. Πρώτος θεωρώ πως είναι η βαθιά εσωτερική μου ανάγκη να αντικρίσω τον βίο μου ως ένα όλον, «σωματοειδή», καθώς θα έλεγε ο Πολύβιος· ως μια οργανική ενότητα, δηλαδή, και να βρω το βαθύτερο νόημά του για μένα, για την ψυχή και τη συνείδησή μου. Βρίσκομαι στην ώρα του προσωπικού απολογισμού και επιθυμώ να τακτοποιήσω μέσα μου όλα τα στοιχεία που δίδουν μιαν ανθρώπινη, ηθική σημασία στις πράξεις μου.

Ως δεύτερο λόγο καθορίζω την επιτακτική ανάγκη που αισθάνομαι να εξιστορήσω στα παιδιά μου και στα εγγόνια μου πώς ξεκίνησα να ζω, πώς αγωνίστηκα, ποια οράματα θέλησα να κάνω πραγματικότητα, τι έσπειρα και τι εθέρισα μέσα στον κόσμο αυτόν και μέσα στον τόπο μου, που εξ απαλών ονύχων αγάπησα και επόνεσα. Έτσι, θα με γνωρίσουν καλύτερα, διαμέσου των πράξεών μου, και θα ερμηνεύσουν σωστότερα την πολιτεία μου, κάτω από το φως των δικών μου συλλογισμών και των προσωπικών μου συναισθημάτων. Επιθυμώ να τους αφήσω την ιστορία του βίου μου, από μένα τον ίδιον εξιστορημένη, ως μια ζωντανή διαθήκη, που εύχομαι να τους διδάξει πολλά.

Τρίτος, τέλος, λόγος που με παρωθεί να αφηγηθώ τον βίο μου είναι η απόφασή μου «αποδούναι λόγον» στους συμπατριώτες μου

και σε όσους ενδιαφέρονται για μένα – συγγενείς, φίλους και συνεργάτες; να δώσω έναν ειλικρινή, προσωπικό λογαριασμό περί της πολιτείας μου και να φροντίσω να τους κάνω γνωστή την αλήθεια περί του βίου μου. «Ελευθέρου εστί ταληθή λέγειν» παρατηρεί ο Μέανδρος. Τα τρία παιδιά μου ανδρώθηκαν, πήραν στα χέρια τους πια την τύχη των. Αισθάνομαι ελεύθερος πλέον από πολλά, ώστε να μπορώ να πω την αλήθεια και να χαράξω, χωρίς δισταγμό, τη μορφή του βίου μου στο βιβλίο αυτό, που επιθυμώ να μείνει ως μαρτυρία στον τόπο μου και ως διδαχή για όσους έρχονται.

Έτσι, αποφορτώνω τη μνήμη μου και γαληνεύω την καρδιά μου. Αποκτώ συνολική θέα μιας ζωής και μιας δράσεως επιστημονικής, επιχειρηματικής, οικονομικής –πρώτιστα όμως οικογενειακής και βαθύτερα προσωπικής– και αισθάνομαι μια δικαίωση και μian ευχάριστη ειρήνη μέσα μου. Δοξάζω τον Θεό και τους γονείς μου που με έφεραν στον κόσμο αυτόν.

Στρατής Γ. Ανδρεάδης

Κεφάλαιο Ιο

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ Η ΧΙΟΣ

Επιθυμώ να αρχίσω την εξιστόρηση της ζωής μου από τον τόπο όπου γεννήθηκα. Ο τόπος όπου ο άνθρωπος αντικρίζει για πρώτη φορά τον κόσμο είναι τόπος γι' αυτόν ιερός. Αν μάλιστα –όπως συμβαίνει μ' εμένα– ζήσει στον τόπο αυτόν τα παιδικά κι εφηβικά του χρόνια, ο τόπος, η πόλις, η περιοχή αποκτούν για τη συνείδησή του, για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του και για τον χαρακτήρα του μεγάλη σπουδαιότητα. Είναι ο τόπος που χαράζει τη μορφή του ανεξίτηλα μέσα στη μνήμη του νέου ανθρώπου. Και μπορώ να καυχηθώ ότι, σε όλη μου τη ζωή, δεν ελησμόνησα ποτέ την ιδιαίτερη πατρίδα μου, τη Χίο.

Την έριξε το χέρι του Δημιουργού μέσα στα νερά του Αιγαίου πελάγους, όπως και τα άλλα φημισμένα νησιά, για να μπορεί η Ελλάδα, πατώντας από το ένα στο άλλο, να διαπερνάται στη Μικρά Ασία, που κι αυτή ήταν επί αιώνες Ελλάδα...

Η Χίος, πολιτίδα του πιο φημισμένου σε ευγένεια και πολιτισμό πελάγους της οικουμένης, διατηρεί μια φρόνιμη ισορροπία γυμνού τοπίου και φυλλωμένου χώρου. Είναι ένα νησί, θα έλεγα, μετριόπαθές και οι άνθρωποι που γεννά με την αρετή της μετριόπαθειας πλάθονται. Είναι αρμονική στο σχήμα σαν αμύγδαλο κι έχει τα νώτα της στραμμένα στο πέλαγος, φυλάγοντάς τα με γκρεμούς και καταράχια. Κοιτάζει προς τα παράλια της Μικράς Ασίας και μοιάζει ολόκληρη να χαμογελά στην ομορφιά της, μοιράζοντας την Ιστορία της ανάμεσα στην Ελλάδα της Δύσεως και στην Ελλάδα της Ανατολής.

Κατά την παράδοση, το όνομά της το έλαβε από τη θυγατέρα

του πρώτου οικιστού και βασιλέως του νησιού Οινοπίωνος, που λεγόταν Χιόνα, ή από τον Χίο, γέννημα της ερωτικής ενώσεως του θαλασσοκράτου Ποσειδώνος με μια νύμφη. Και σαν να είναι η παράδοση αληθινή, η Χίος έχει την αδρότητα και τη χάρη μιας τέτοιας ενώσεως... Άλλοι όμως έψαξαν να βρουν στο όνομά της μιαν ετυμολόγηση πιο σοβαρή: έτσι, ο γεωγράφος Ισίδωρος ανατρέπει στη χετταϊκή ή φοινικική γλώσσα για να ερμηνεύσει τη λέξη «Χίος» ως μαστίχη, ενώ ο περιηγητής Dapper μας λέγει πως σημαίνει «φίδι».

Οι παλαιοί Έλληνες, αράζοντας στο εύξεινο λιμάνι της, την καταστόλιζαν με ονόματα άλλα. Την έλεγαν Πιτυούσα από τα άφθονα πεύκα της, την έλεγαν Μάκρι από το αμυγδαλωτό, καθώς είπα, σχήμα της. Άλλοι την ονόμασαν Αιθάλη για το μαυριδερό χρώμα των βουνών της, που δίνουν στο νησί μου μιαν αυστηρότητα και μια μεγαλοσθενή, ή και Οφιούσα για τα φίδια της, ίσως όμως μεταφέροντας στη δική τους γλώσσα το φοινικικό της όνομα. Στον Μεσαίωνα, την είχαν ονομάσει Μαυρονήσι, ίσως γιατί πλάι στα καταπράσινα αδέλφια της, τη Λέσβο και τη Σάμο, η δική της φυσική εγκράτεια, η γυμνότητα των βράχων της συνδυασμένη με τη γονιμότητα του εδάφους της, να φαινόταν σκοτεινή και διαφορετική.

Περπατώντας εδώ κι εκεί, στα παιδικά και στα εφηβικά μου χρόνια, πάντα το νησί μου με κατέπλησσε με την αδρή χάρη του και με γοήτευε. Ο συνδυασμός κόλπων, ακρωτηρίων, πεδιάδων και βουνών, κι ανάμεσά τους να ξεχειλίζει το πράσινο, να λάμπουν τα φυλλώματα των λεμονιών και των πορτοκαλιών – με εντυπωσίαζε, μου έδενε κόμπο στην καρδιά. Στα λευκόχρωμα χρώματα του νησιού μου δόθηκε το μοναδικό στην οικουμένη όλη προνόμιο να προκόβει το μαστιχόδενδρο. Και μαζί του τα εσπεριδοειδή, πλήθος ελιές και μυγδαλιές, τσικουδιές –ο αρχαίος τέρμινθος ή τερέβινθος–, συκιές και πλούσιοι αμπελώνες, πεύκα και πλατάνια. Ευλογημένο το νησί μου, δίνει απ’ όλα για να ζήσει τον άνθρωπο που το κατοικεί. Έχει πηγές και χειμάρρους για να το ποτίζουν και τα βουνά του δίνουν

σκληρά μάρμαρα. Τη μοίρα του όμως, από τότε που το πάτησε άνθρωπος, την ορίζει η θάλασσα. Κι εγώ και όλοι οι συμπολίτες μας, από την ώρα που γνωρίσαμε τον εαυτό μας, στραφήκαμε προς τη θάλασσα, αυτήν που εξουσιάζει τη ζωή μας.

Από τους δρόμους της θάλασσας ήλθαν οι αρχαιότατοι κάτοικοί της, οι Πελασγοί, ύστερα οι Κρήτες και οι Ευβοείς, τέλος οι Ίωνες. Συλλογίζομαι ότι με τον τρόπο αυτόν, από εποχή σε εποχή, υφάνθηκε ο πυκνός και αναλλοίωτος χαρακτήρ του Έλληνας: με αποικήσεις, ανταλλαγές, μείξεις, ώστε να καταλήξει στη σημερινή συμπαγή μορφή του, που δημιουργήσε την εθνική του ενότητα.

Συνεχίζοντας, με την αναπόληση περισσότερο και λιγότερο με έρευνα σημερινή, την εξιστόρηση του παρελθόντος του νησιού μου, θυμάμαι πως την εποχή των Ιώνων η Χίος, μετέχοντας ως μία από τις δώδεκα πολιτείες στο Πανιώνιον, έζησε τον 6ο αιώνα π.Χ. ως τον δικό της χρυσούν αιώνα. Το εμπόριο και οι Καλές Τέχνες έφθασαν σε θαυμαστό αποκορύφωμα, η βιοτεχνία και η ναυτιλία έφεραν και εσώριασαν σημαντικά πλούτη στο νησί. Από τότε φημίστηκαν, σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο, η πολυτέλεια του βίου και η τροφή των Χιωτών, που άφηκαν κρυσταλλωμένες στην ομιλία των Ελλήνων φράσεις παροιμιώδεις, όπως «Χία ζωή», δηλαδή ζωή τρυφηλή, πλούσια και πολυτελής, και «Χία τράπεζαι», δηλαδή γεύματα αμύθητης γαστριμαργικής αφθονίας και ποικιλίας φαγητών. Τότε φάνηκαν στο νησί μας και σπουδαίοι αγαλαματοποιοί, ο Μικιάδης, ο Άρχερμος και ο Βούπαλος. Όλοι τους ανήκαν σε μια πασίγνωστη αιγαιοπελαγίτικη σχολή –θα λέγαμε σήμερα– γλυπτικής. Τα έργα που άφησαν παρουσιάζουν φόρμες γεροχτισμένες, που τείνουν προς την αφαίρεση, την απλοποίηση ώσπου να αγγίξουν το ιδεώδες που ορέγεται πάντοτε η ελληνική τέχνη.

Η θάλασσα έχει εμφυσησει στους Χιώτες ένα πνεύμα αγάπης στην ανεξαρτησία και στην περιπέτεια. Η γειτονική τους Ιωνία έχει εξανθρωπίσει και ημερώσει τη μοναξιά που ζουν όλοι οι νησιώτες, ιδίως όταν σηκώνεται κακός καιρός, που εμποδίζει τα καράβια να

έρθουν. Με τέτοιο πνεύμα ανεξαρτησίας ως γνώμονα της πολιτικής τους συμπεριφοράς, στα Μηδικά στάθηκαν στο πλευρό των Ελλήνων, γιατί εννόησαν την πανεθνική σπουδαιότητα του αγώνος τους. Αργότερα, με τη συγκρότηση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η Βασιλεύουσα εγύμνωσε το νησί από τους καλλιτεχνικούς του θησαυρούς, αλλά ως αντίδωρο ύψωσε σ' αυτό ένα αθάνατο μνημείο βυζαντινής τέχνης: τη Νέα Μονή με τα περίφημα ψηφιδωτά της. Όμως, από τον 7ο κιόλας αιώνα άρχισαν να ρημάζουν τη γη και τα αγαθά των Χιωτών Άραβες επιδρομείς και μόνο όταν τον 11ο αιώνα οργανώθηκε καλά η άμυνα του νησιού και ορθώθηκαν γερά τα τείχη της Χώρας, ξαναβρήκαν οι πρόγονοί μου τη δημιουργική τους γαλήνη.

Και η γαλήνη αυτή όμως δεν εκράτησε πολύ: όταν η Πόλη έπεσε στα χέρια των Φράγκων (1204), άρχισαν αλλεπάλληλες περιπέτειες του νησιού· πέρασε πρώτα στα λαίμαργα χέρια των Βενετών, ύστερα το ξανακέρδισαν οι Βυζαντινοί, για να το χάσουν πάλι και να το κρατήσουν οι Γενοβέζοι, οι περίφημοι Ιουστινιάνες. Αυτοί άσκησαν διοίκηση τυραννική και ίδρυσαν και την περίφημη Εταιρεία Μαόνα, αλλά το 1566 νικήθηκαν από τους Τούρκους και η Χίος, ακολουθώντας τη μοίρα όλης της Ελλάδος, βυθίστηκε στη μακρά νύχτα της τουρκικής δουλείας.

Ο νέος κατακτητής της παρεχώρησε αξιοζήλευτα προνόμια στη Χίο: την απήλλαξε από το παιδομάζωμα, από τη δεκάτη, από τον βίαιο εξισλαμισμό των χριστιανών, ανεγνώρισε τις διαθήκες των κατοίκων της και τους παρεχώρησε τοπική αυτοδιοίκηση με Δημογέροντες ή Δελεγάτους – λέξη που, μαζί με χαρακτηριστικά κτίσματα και μάρμαρα, είχαν αφήσει οι Φράγκοι στο νησί.

Έτσι, ξαναπαίνοντας η Χίος, ύστερα από αιώνες ταραγμένου βίου, σε μιαν απάνεμη γωνιά της Ιστορίας, μπόρεσε κατά τον 16ο αιώνα να επιτύχει μια νέα εμπορική και καλλιτεχνική άνθιση. Κατόρθωσε και έγινε η μεγαλύτερη αγορά του Αιγαίου πελάγους, συμπεριλαμβάνοντας στην επικράτειά της και τη Σύμρνη. Το μεταξύ,

ο βάμβαξ, τα φημισμένα χειρόκτια, οι εσάρπες της και, φυσικά, η μαστίχη είναι τα σπουδαιότερα εμπορεύματα που προσφέρει στις συναλλαγές της. Με την ακάματη φιλοπονία τους οι Χιώτες εκπορθούν τον Εύξεινο Πόντο, τη Ρωσία, την Αγγλία, την Ολλανδία, ιδρύουν παντού εμπορικούς οίκους και μεγαλώνουν τη δύναμη και το κύρος τους. Τα καράβια τους, που από την αρχή της Ιστορίας στάθηκαν οι φύλακες-άγγελοι του νησιού, ανοίγουν καινούργιους δρόμους και φέρνουν στη Χίο τα καλά της οικουμένης όλης.

Όταν πλησίαζε στο τέλος της η ασήκωτη νύχτα της δουλείας και στην ηπειρωτική Ελλάδα πήρε να ανθίζει η ελευθερία, η Χίος βρέθηκε ανέτοιμη. Ωστόσο, η λαχτάρα της να κερδίσει κι εκείνη βίο ελεύθερο την έκανε να αφηφήσει τη συμβουλή του μεγάλου της τέκνου Αδαμάντιου Κοραή και με τη βοήθεια των Σαμιωτών ξεσηκώθηκε. Η εξέγερσή της απέτυχε και το νησί την πλήρωσε με μιαν από τις αγριότερες σφαγές της Ιστορίας. Από τους εκατό χιλιάδες κατοίκους, μονάχα δεκαπέντε χιλιάδες σώθηκαν, σκορπισμένοι στα άλλα νησιά, αφού είχαν δει τον χάρο με τα μάτια τους. Ο Κανάρης βέβαια, ξεκινώντας από τα Ψαρά, εκδικήθηκε τα θύματα, τινάζοντας στον αέρα τη ναυαρχίδα του τουρκικού στόλου και θανατώνοντας τον ναύαρχό της, Καρά Αλή. Το νησί, αποδεκατισμένο, άργησε να γιατρευτεί από τέτοιον χαλασμό. Η σφαγή όμως αυτή 85.000 ανθρώπων συγκλόνησε την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη και την έστρεψε με συμπάθεια προς τους Έλληνες, ενέπνευσε ποιητές και ζωγράφους και με τρόπο μοιραίο βοήθησε στην εθνική μας αποκατάσταση.

Όταν επέστρεφε ο πατέρας μου από τα ταξίδια του με τα καράβια του, μου θύμιζε τους προγόνους μας θαλασσοπόρους και φαντάζομαι πως κι εκείνος έτσι θα ένιωθε. Όταν όμως αγωνιζόταν ως πολιτικός, μου εθύμιζε πόσο αιματηρά πληρώσαμε, οι Χιώτες, την ελευθερία μας. Εύχομαι οι απόγονοί μου να μην παραθεωρήσουν ποτέ αυτά τα μεγάλα διδάγματα της ιστορίας του νησιού μας και να ανεβαίνουν στη Νέα Μονή να προσκυνούν τα σωριασμένα εκεί

οστά των σφαγμένων υπέρ ελευθερίας. Αυτά συνιστούν το αθάνατο υπόμνημα πολιτικής και εθνικής αγωγής των Χιωτών.

Οι σκοπιμότητες των Συμμάχων κράτησαν το νησί μακριά από τη φυσική του μητέρα, την Ελλάδα, έως το 1912. Τότε, στολίσκος πλοίων υπό τον ναύαρχο Κουντουριώτη αποβίβασε στην ακτή Κοντάρι στρατό υπό τον συνταγματάρχη Δελαγραμμάτικα, που πολέμησε δύο μήνες τον Ζιχνή μπέη και απέδωσε την ελευθερία στη Χίο.

Αν είναι δύσκολο να εξιστορήσει κανείς σε συντομία τη ζωή ενός ανθρώπου, που δεν υπερβαίνει συνήθως τα εκατό χρόνια, αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης μου πόσο μου είναι δύσκολο να μιλήσω για τον πολυαίωνο βίο του νησιού μου και να φωτίσω τον χαρακτήρα του λαού του.

Πάντως, η Χίος, από τότε που την κατοικούν άνθρωποι ικανοί να αφήσουν πίσω τους ιστορικές μαρτυρίες, εδίδαξε στα τέκνα της να μοιράζουν τη ζωή τους ανάμεσα στα πρακτικά και τα πολιτιστικά καθήκοντα. Να μην καταφρονούν τα πράγματα του κόσμου, ως άνθρωποι υλικοί που είναι, αλλά και να μη λησμονούν πως έχουν μέσα τους πνεύμα και πως το πνεύμα αυτό εξευμενίζει τον άνθρωπο και τον καθιστά ικανό να πλάσει πολιτισμό. Εδίδαξα στα παιδιά μου, και εύχομαι να διδάξουν κι εκείνα στα δικά τους παιδιά, αυτή τη μεγάλη πραγματικότητα που έζησα από μικρό παιδί στο νησί μου. Γιατί η Χίος, όπως και να ζει, βρίσκεται αμετακίνητη κάτω από τον αθάνατο ήλιο του Ομήρου, που η παράδοση τον θέλει, περισσότερο από άλλους τόπους που τον διεκδικούν, δικό της τέκνο. Γέννησε όμως αργότερα και άλλους φημισμένους ανθρώπους: ποιητές σαν τον Ίωνα, ιστορικούς σαν τον Θεόπομπο, γλύπτες, φιλοσόφους σαν τον Θεόκριτο, και η εκλεκτική, βαθιά πολιτισμένη κοινωνία της είχε στα χρόνια τα παλιά ιδρύσει τη φημισμένη Σχολή των Ομηριδών.

Όταν ήλθε η ώρα μιας νέας πνευματικής ανθίσεως, μετά δέκα σχεδόν αιώνες, γύρω στα 1600, πάλι από την ίδρυση μιας σχολής άρχισαν οι Χιώτες την πνευματική τους άνοδο. Γιατί είμαστε άνθρωποι θετικοί, φιλόδοξοι, και γνωρίζουμε πως μια κοινωνία ανθρώπων δεν μπορεί να εξευμενισθεί και να δημιουργήσει πολιτισμό αν όλα δεν ξεκινήσουν από την ορθή αγωγή των νέων της. Στα 1792, λοιπόν, ιδρύθηκε στη Χίο μία από τις Μεγάλες του Γένους Σχολές με επτακόσιους περίπου μαθητές, που ελάμπρυναν ως διδάσκαλοι ο Αθανάσιος ο Πάριος, ο Νεόφυτος Βάμβας και ο Κόντος. Σε συνδυασμό με τη σχολή εκείνη, συγκροτήθηκε και μια Βιβλιοθήκη, που σήμερα φέρει το μέγα όνομα του Αδαμάντιου Κοραή, μέγαλου τέκνου της Χίου, για να συνεργεί στο σπουδαίο έργο της αγωγής των νέων – μια Βιβλιοθήκη που εβοήθησα με όσες δυνάμεις διέθετα, ώστε να είναι ο ζωντανός πνευματικός πυρήν του νησιού μου.

Όλη αυτή η παιδευτική εργασία εσμίλευσε τον χαρακτήρα των νέων της Χίου και, φωτίζοντας το πνεύμα τους, προσέφερε τα απαραίτητα εφόδια ώστε εκείνοι που το είχαν μέσα τους, καθώς λέει ο λαός, να μεγαλουργήσουν προς το καλό όλων και για τη δόξα του νησιού μας. Έτσι, η Νέα Ελλάδα εγνώρισε μεγάλους Χιώτες, στην Επιστήμη, στην Παιδεία, στα Γράμματα, και ο σημερινός επισκέπτης συναντά μερικούς από αυτούς στο ηρώον του πνεύματος που εσηματίσθηκε στην πλατεία Βουνακίου της Χώρας: ο Ψυχάρης και ο Ροΐδης, ο Πορφύρας και ο Σουρής, ο Συκουτρής, ο Άμαντος και ο Θεοτοκάς βρίσκονται κει, με ανάμεσά τους, κορυφή των κορυφών, τον Αδαμάντιο Κοραή. Αυτούς τους εργάτες του πνεύματος συμπληρώνουν, κατά κάποιον τρόπο, μεγάλοι τοπικοί ευεργέτες, ο Γεώργιος Χ. Ανδρεάδης, ο Σκυλίτσης, ο Αργέντης, ο Ράλλης, και άλλοι που ανταποκρίθηκαν με ασύγκριτη γενναιοδωρία σε ανάγκες του Έθνους μας, όπως ο Συγγρός και ο Δρομοκαΐτης.

Από όλα όσα γράφω, νομίζω ότι προβάλλει έκτυπος ο χαρακτήρας του Χιώτη μέσα στους αιώνες, ένας χαρακτήρας που δημιουργεί

ιδιαίτερο ήθος ζωής. Τρία είναι τα στοιχεία που καθορίζουν, που πλάθουν τον χαρακτήρα αυτόν: η θάλασσα με τη ναυτιλία της ως αιώνια μοίρα των Χιωτών, το εμπόριο ως συνάρτηση της ναυτιλίας και η σταθερή τους αγάπη προς τα Γράμματα, τις Τέχνες, την Παιδεία και τις Επιστήμες. Όπως η φυσική κατάσταση του νησιού μου διατηρεί μια ισορροπία ανάμεσα στο πράσινο και τη γυμνή πέτρα, έτσι και τα τέκνα του διατηρούν μια άλλη ισορροπία ανάμεσα στις μέριμνες του υλικού και τις μέριμνες του πνευματικού βίου. Η τάση αυτή είναι στον χαρακτήρα τους πηγαία και συνδυάζεται με εργατικότητα, τιμότητα, φιλοδοξία, ευφυΐα και επιμονή. Τρέφουν βαθιά εκτίμηση προς τα Γράμματα και πιστεύουν στη μόρφωση. Η νησιωτική τους ευγένεια συνδυάζεται με σεμνότητα στη συμπεριφορά, καλοκαγαθία, αφέλεια και φαιδρότητα. Η φαιδρότητα αυτή εστάθηκε, νομίζω, ένα αυθόρμητο αντισηκώμα, αντέρεισμα αληθινό στις μεγάλες ιστορικές καταδρομές που έζησαν, τόσο που οι αρχαίοι Αθηναίοι να λένε γι' αυτούς: «Παίζοντας και γελώντας κατορθώνουν τα σπουδαία». Ένας Μητροπολίτης Χίου χαρακτήρισε συνοπτικά τον λαό του νησιού μου «φιλόπονο, φιλόπατρι, φιλόθηρσκο, φιλοπρόοδο, φιλόμουσο, φιλήσυχο».

Έτσι είναι. Και πάνω από τον λαό αυτόν, ωσάν στέφανος, έχει εναποτεθεί από την Εκκλησία νέφος μαρτύρων και αγίων –ο Άγιος Ισίδωρος, η Αγία Μυρώπη, η Αγία Μαρκέλλα και η Αγία Ματρώνα, ο Όσιος Νικηφόρος και άλλοι–, για να δίνουν ένα υψηλό νόημα στην Ιστορία μας και στην καθημερινή μας ζωή.

Την πρωτεύουσα του νησιού μου τη λέμε απλά, όπως όλοι οι νησιώτες το συνηθίζουν, «Χώρα». Παλιότερα, λεγόταν «Κάστρο» – ονομασία κι αυτή συνηθισμένη για τις καστροχτισμένες πολιτείες του Ελληνισμού. Πλάι στη Χώρα, στα αριστερά μας καθώς ατενίζουμε το πέλαγος, έχει αναπτυχθεί ένας μικρός δήμος: ο Βροντάδος.

Τα σπίτια του είναι, με απλότητα αρχοντική, σκορπισμένα μέσα σε κήπους με πηγάδια, σπίτια νοικοκυραίων και θαλασσινών, που όλα τους κοιτάζουν προς το πέλαγος. Στα νώτα τούς φυλάγει το μισόγυμνο όρος Αίπος, που φτάνει τα εξακόσια μέτρα ύψος. Αυτό το βουνό, το βλοσυρό, είναι από τα πρώτα πράγματα που είδαν και εγνώρισαν τα μάτια μου στον κόσμο αυτόν.

Στον Βροντάδο είχε, φαίνεται, στα αρχαία χρόνια, στηθεί ένας οικισμός ποιμένων και ψαράδων. Το μοναδικό ίχνος που άφησαν εκείνοι οι απλοί άνθρωποι είναι μια πέτρα που βρέθηκε στον ναό της Παναγίας της Ερειθιανής, με την επιγραφή «τη μητρί θεών».

Ο συνοικισμός αυτός μεγάλωνε καθώς περνούσαν τα χρόνια, με ανθρώπους που ήρθαν από το εσωτερικό χωριό του νησιού μας, τα Κοίλα, και από την Ικαρία. Το όνομά του, Βροντάδος, το οφείλει μάλλον σε μια παλιά οικογένεια, από τις πρώτες και τις πιο πολυμελείς που εγκαταστάθηκαν εκεί, τους «Βροντά» – «Βροντάδες». Ο θρύλος όμως, που τόσο στενά έχει στον τόπο μας συνεργασθεί με την ιστορία, προσέφερε στον Βροντάδο ένα μέγιστο όνομα: του Χριστόφρου Κολόμβου που, πριν ξεκινήσει ως οραματιστής να ανακαλύψει την Αμερική, είχε επισκεφθεί, λένε, το χωριό. Ο θρύλος αυτός, και στο παρελθόν και σήμερα, παρακινεί λαϊκούς ποιητές της περιοχής να βάζουν το όνομα του Κολόμβου στους στίχους που συνθέτουν.

Φεύγοντας από τη Χώρα, αν δεν θέλεις να πας στον Βροντάδο από τον μέσα δρόμο, περνώντας από το Παλαιόκαστρο, τη Ράμνη και το Λατομείο, μπορείς να πάρεις τον παραλιακό δρόμο, περνώντας από τα βυρσοδεψεία (ταμπάκικα), που ήταν άλλοτε πολλά και φημισμένη η δουλειά τους, και από τους λησμονημένους σήμερα ανεμόμυλους. Ο Βροντάδος είναι χωριό σκορπισμένο, καθόλου συμπαγές, κι ανάμεσα σε σπίτια και κήπους ορθώνονται οι εκκλησίες του, ο Άγιος Γεώργιος, ο Άγιος Μάρκος και η Παναγία η Ερειθιανή, κατάλευκη νησιώτικη εκκλησία αυτή, με μαρμαροπελέκητο καμπαναριό και την αυλή της κεντημένη με βότσαλα.

Ποιος τελικά ήταν ο αινιγματικός καθηγητής Στρατής Ανδρεάδης; Ο άνθρωπος που αγαπήθηκε από γενιές και γενιές φοιτητών και υπηρέτησε επανειλημμένα ως πρύτανης στην ΑΣΟΕΕ, για να αφήσει, παράλληλα, ανεξίτηλο το στίγμα του στην ελληνική ναυτιλία και στον ελληνικό και παγκόσμιο εφοπλιστικό χώρο; Ο άνθρωπος που ίδρυσε τα Ναυπηγεία Ελευσίνας, τη Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων, ο άνθρωπος που έχτισε το θρυλικό Χίλτον, διηύθυνε τον ΗΣΑΠ, αγόρασε την Ιονική και τη Λαϊκή Τράπεζα, την Τράπεζα Πειραιώς, την Τράπεζα Αττικής, ο άνθρωπος που ίδρυσε την πρώτη τράπεζα επενδύσεων στην Ελλάδα κι έχτισε τον κολοσσό του Ομίλου Εμπορικής Τραπεζής – μόνο και μόνο για να χάσει τον έλεγχό του εν μια νυκτί από την εμπάθεια του Κωνσταντίνου Καραμανλή, που κρατικοποίησε το σύνολό του αιφνιδίως, μια αρπαγή για την οποία το ελληνικό κράτος καταδικάστηκε αργότερα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

Αποσπασματικές απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα μπορεί να βρει κανείς διάσπαρτες στον ελληνικό Τύπο. Οι περισσότερες είναι ανιστόρητες· άλλες, αμελώς τεκμηριωμένες. Δεκάδες εντυπωσιασθηρικά άρθρα έχουν γραφτεί προσπαθώντας να σκιαγραφήσουν, να εξηγήσουν, να καταλάβουν αυτόν τον «Αναγεννησιακό Άνθρωπο», η ζωή και η πορεία του οποίου αποτελούν βασική συνισταμένη ολόκληρης της μεταπολεμικής ελληνικής οικονομικής ιστορίας. Όμως, ποτέ κανείς δεν άκουσε τον ίδιο τον Στρατή Ανδρεάδη να μιλάει για όλα αυτά. Μέχρι σήμερα, που η αφήγηση που ο ίδιος συνέγραψε, θέλοντας να αφήσει πίσω τη δική του αλήθεια, έρχεται στο φως.

ISBN 978-960-484-778-5

9 789604 847785

Κωδ. μπη/σης 25.192

www.epbooks.gr